

Oyun Yazarı, Çevirmen Güngör DİLMEN

Türk edebiyatının önemli oyun yazarlarından, TDK 1975 Oyun Ödülü sahibi Güngör Dilmen, bağırsak ameliyatı sonrası iki aydır tedavi gördüğü İzmir Medical Park Hastanesinde 8 Temmuz 2012 Pazar günü hayata gözlerini yumdu. Cenazesi, 10 Temmuz 2012 Salı günü İzmir Devlet Tiyatrosu Konak Sahnesinde 15.00'te düzenlenen tören ve İzmir Bostanlı Beşikçioğlu Camisi'nde kılınan ikindi-cenaze namazlarının ardından Karşıyaka Doğançay Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Dilmen, 27 Mayıs 1930 tarihinde Tekirdağ'da doğdu. Babası çevirmen Mehmet Süreya Bey, annesi ise öğretmen Servet Hanım'dır.

İlkokuldan sonra İstanbul İngiliz Erkek Lisesi ortaokul bölümünü, ardından da Çapa Lisesini bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klasik Filoloji Bölümünde yüksek öğrenimini tamamladı (1960). Üniversiteyi geç bitirmesinin sebebi, okurken bir yandan da İstanbul, Ankara ve Erzurum'da çeşitli işlerde çalışması, İngilizceden çevi-

riler yaparak ailesinin geçimine katkıda bulunmasıdır. Gördüğü yüksek öğrenim gereği Yunan tragediyalarını okuyup inceleyince oyun yazarlığına ilgi duydu. İlk oyunu *Midas'ın Kulakları*'ni da öğrenciyken 1959'da yazdı. Fakülten mezun olunca Tel-Aviv ve Atina'da tiyatro incelemelerinde bulundu. Bununla yetinmeyip burslu olarak ABD Yale ve Washington Üniversitelerinde oyun yazarlığı ve ışıkçılık eğitimi aldı (1961-1964). Böylece oyun yazarlığı için gerekli donanımına kavuşmuş oldu. Yurda dönüşünde İstanbul Belediyesi

Şehir Tiyatrolarında sanat görevine başladı (1964). Dramaturg ve başrejisör/başyönetmen yardımcılığı yaparak uygulama konusunda da deneyim kazandı (1964-1966). Kısa bir süre İstanbul Radyosu Tiyatro Şubesinde şeflik yaptı (1967-1968). İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatrolarında bir süre daha (1976-1980) görev yaptıktan sonra İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı (eski Belediye Konservatuvarı) Tiyatro Bölümünde öğretim görevlisi olarak ders verip 1995 yılında emekliye ayrıldı. Ayrıca, İngiltere Durham Üniversitesi Doğu Araştırmaları Okulu (1973) ile Anadolu Üniversitesi Tiyatro Bölümünde de okutman, öğretim görevlisi (1982-1983) sıfatıyla tiyatro, oyun yazarlığı dersleri verdi.

Yazı hayatına şiirle başladı. İlk şiiri, İstanbul Üniversitesi öğrencisi iken 1956 yılında *Yücel* dergisinde basıldı. Asıl amacı şairlik değil oyun yazarlığıydı. Tragedya yazmak için iyi şair olmak da gerekiyordu. 1959 yılında *Sinema-Tiyatro* dergisinin açtığı tek perdelik oyun yazma yarışmasına *Midas'ın Kulakları* oyunuyla katılarak birinci oldu. *Avcı Karkap* (1960) ve *Ayak Parmakları* (1960) da ilk oyunlarındandır. İlk oyun ve yazılarında Güngör Kalyoncu imzasını kullandığı görüldü. Edebiyat Fakültesinde gördüğü eğitimden yararlanarak klasik Yunan tragedya tekniğini Anadolu mitolojisinden, Türk tarihinden seçtiği konulara uyguladı. Koro ve dans öğelerini oyunlarında başarıyla kullandı. *Midas'ın Kulakları* Ferit Tüzün tarafından iki perdelik

operaya dönüştürüldü (1978). *Kurban* oyunu ise Sait Sökmen tarafından müziksiz bale tarzında sergilendi.

Dilmen, oyun dışında deneme, çocuk kitabı da yazdı. İngilizce çeviriler yaptı. Oyunlarıyla birçok ödül kazandı. Aldığı ödüllerin içinde en önemlileri şöyle sıralanabilir:

1959 *Midas'ın Kulakları* ile *Sinema-Tiyatro* dergisi Tek Perdelik Oyun Yazma Yarışması Birincilik Ödülü

1963 *Canlı Maymun Lokantası* ile Halkevleri Genel Merkezi Şinasi Efendi Tiyatro Ödülü

1966-1967 *Kurban* ile İlhan İskender Armağanı

1969-1970 *Anzavur* ile Yunus Nadi Senaryo Yazma Yarışması Birincilik Ödülü

1975 *Midas'ın Kördüğümü* ile TDK Oyun Ödülü

1980 *Deli Dumrul* ile Muhsin Ertuğrul Oyun Ödülü

1984 *Devlet ve İnsan-Mithat Paşa* ile ENKA Sanat Ödülü (Mansiyon)

1984 *Ben, Anadolu* ile Uluslararası Endüstri ve Ticaret Bankası Tiyatro Yazma Yarışması Birincilik Ödülü

1986 *Ben, Anadolu* ile Ulvi Uraz Tiyatro Ödülü

1988 *Aşkımız Aksaray'ın En Büyük Yangını* ile T. C. İş Bankası Büyük Ödülü

1990 *Aşkımız Aksaray'ın En Büyük Yangını* ile İsmet Küntay Ödülü

1990 *Troya İçinde Vurdular Beni* ile Kültür Bakanlığı Ödülü

Oyunları, Devlet Tiyatroları ve İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları başta olmak üzere birçok resmî ve özel tiyatro kuruluşu tarafından sahnelendi. Tiyatro eserleri, yazılış/baskı yıllarına göre şöyle sıralanabilir:

Midas'ın Kulakları (1959, baskı 1965), *Avcı Karkap* (1960), *Ayak Parmakları* (1960), *Canlı Maymun Lokantası* (1964), *Kurban* (1967), *Akad'ın Yayı* (1967), *Küp Hamit* (1967), *Anzavur* (1969), *İttihat ve Terakki* (1969), *Ak Tanrılar* (1976), *Üç Oyun: Midas'ın Kulakları - Midas'ın Altınları - Midas'ın Kördüğümü* (1978), *Deli Dumrul* (1979), *Deli Dumrul-Akad'ın Yayı* (1982), *Bağdat Hatun* (1982), *Hasan Sabbah* (1983), *Ben, Anadolu* (1984), *Aşkımız Aksaray'ın En Büyük Yangını* (1988), *Devlet ve İnsan-Mithat Paşa* (1990), *Hâkimiyeti Milliye Aşevi* (1991), *Toplu Oyunları 1: Midas Üçlemesi* (1993), *Toplu Oyunları 2: Kurban-Bağdat Hatun-Aşkımız Aksaray'ın En Büyük Yangını* (1996), *Toplu Oyunları 3, Kısa Oyunlar: Küp Hamit-Avcı Karkap-Ayak Parmakları-Galea ile Pigmolin-Toplar ve Paşalar-Misyoner-Afyon Savaşı* (1996), *Toplu Oyunları 4: Deli Dumrul-Akad'ın Yayı* (1998), *Toplu Oyunları 5: Kuzguncuk Türküsü-Anfitröon-Troya İçinde Vurdular Beni* (2000), *Toplu Oyunları 6: Devlet ve/Mithat Paşa, İnsan-İttihat ve Terakki-Hâkimiyeti Milliye Aşevi* (2003), *Toplu Oyunları 7: Gölge Tiyatrosu: Keşif-Yol-Pantolog-İlse Koch-Girit Masalları-Hezarfen Ahmet Efendi-Karagöz'ün Filozof-*

loğu (2010), *Osmanlı Dram Kampanyası* (2002), *Ben, Anadolu: Söylenceden Gerçeğe* (1991, 2008), *Galileo'nun Günahları* (2009), *Sokrates Bulutlarda* (2012).

Ben, Anadolu oyunu Prof. Dr. T. Sait Halman tarafından İngilizceye çevrildi (1991) ve Devlet Sanatçısı Yıldız Kenter tarafından dünyanın çeşitli ülkelerinde Türkçe ve İngilizce oynandı. *Midas'ın Kulakları* Fransızca ve Almancaya çevrilerek Kültür ve Turizm Bakanlığınca yayımlandı. *Ben, Anadolu; Midas'ın Kulakları* ABD, Almanya, İtalya ve Makedonya'da basıldı. *İttihat ve Terakki* sinema filmi, *Bağdat Hatun* dizi film yapıldı.

Telif oyunlar dışında yayımlanan diğer eserleri şunlardır:

Deneme: *Keçi Türküsü* (2007)

Çocuk Edebiyatı: *Mavi Orman* (1976), *Kuyruklu Masallar* (1981)

Çeviri: *Persler* (Aiskhylos'tan, 1968), *Hayaletler Sonatı* (Strindberg'den, 1979), *Eski Yunan Tragedyaları: Persler* (Aiskhylos) - *Antigone* (Sofokles, 1997)

İngilizce bilen yazar aynı ad ve soyadını taşıyan Güngör Dilmen'le evliydi.

Güngör Dilmen'in Türk tiyatrosuna getirdiği geniş soluk, oyun yazarlığımıza yaptığı katkılar konusunda, ölümünden sonra yazılanlardan bazı alıntılar yapmakta yarar görüyoruz:

"Geçmişî şimdi ile buluşturan bir yazardır Dilmen. Oyunlarında söylensel-tarihsel geçmişî ile bugünün gerçekleri arasında güçlü bağlar kurmaktadır."

“Dilmen, bir tiyatro ozanıdır. Yapıtlarını Doğu-Batı arasındaki masal-söylen-tarih birikiminde biçimlendirmiştir. Böylece sahneye tüm insanlığın sesini taşıyabilmiş, bu nedenle evrensel bir söylem yaratabilmiştir.” Ayşegül Yüksel (Cumhuriyet, 10.7.2012)

“Güngör Dilmen, Yunan trajedilerinden modern oyun yapısına kadar biçimsel olarak birçok yenilik getirdi. Bunların başında, en önemlisi yarattığı dildir; arı, duru bir tiyatro dilinin kendinden sonraki kuşaklar için de önem taşıdığını söylemek

gerekir.”

“Tarihi, insan serüveni içinde yorumlayarak özgün bir tarih yazmıştır.”

“Oyun yazarlarının oyunları sadece seyredilmez, okunur da. Güngör Dilmen için bu geçerlidir.” Doğan Hızlan (Hürriyet, 10.7.2012)

Dilmen, sahnede oyunları, kitaplıklarda basılmış eserleriyle hep aramızda olacak. Ruhu şad olsun!

Nail TAN